

GERARD REVE 100

BOUDEWIJN BÜCH 75

- deel 1, 2 en 3 -

[terug naar de nederlandse letteren](#)

www.aeric.nl

Op **14 DECEMBER 2023** is het precies 100 jaar geleden dat **GERARD REVE**, een van Neêrlands grootste schrijvers, geboren werd.

Op dezelfde datum herdenken wij het feit dat de wereld op de kop af 75 jaar eerder werd opgeschrikt door de komst van het fenomeen **BOUDEWIJN BÜCH**, kortom: een datum om bij stil te staan.

Regelmatige bezoekers van deze website weten dat ik met beide schrijvers in contact heb mogen staan, met beide schrijvers zaken heb kunnen doen; altijd naar genoegen, niet altijd zonder gevolgen.

Lange tijd liepen werk en persoon van Büch en Reve als twee rode draden door mijn werkzame leven, iets waar ik al eens eerder verslag van deed:

Op 14 december 2003 (Hoera! Nóg een jubileum!) verscheen mijn boekje **GEKKE JONGEN, WIJZE MAN**, over Boudewijn Büch en Gerard Reve, over Gerard Reve en Boudewijn Büch.

Mocht u het boekje gemist hebben: u kunt de complete tekst (de 4 knoeperts van fouten inmiddels hersteld) hier [in PDF-formaat](#) terugvinden.

Met persoonlijke observaties heb ik de lezers destijds niet te veel lastiggevalen; hoog tijd om dat eens te gaan doen.

Verwacht u dit keer geen samenhangend verhaal, we gaan voor de fragmenten, voor de anecdotes en zo mogelijk voor het amusement.

Maar voordat ik losbrand wil ik u laten weten dat ik het volgende, niet officieel gepubliceerd advies van de Volksschrijver, opgediept uit eigen archief, ter harte heb genomen:

Het verhaal moet echter zeer rustig en feitelijk, en absoluut niet grappig of origineel beginnen.

Wel, eventueel, met een sombere verzekering dat het opbiechten van het verhaal mij zoveel moeite kost: dat brengt bij de lezer een stemming teweeg van welwillende, en toch niet overspannen verwachting.

Niet teveel me afvragen of het opschrijven 'wel zin heeft' want niets 'heeft zin', om eerlijk te zijn.

Eric Schneyderberg - december 2023

REVE 100 - BÜCH 75 - deel 1

Wij keren terug naar 22 November 1989, datum postmerk van de eerste brief die ik van Gerard Reve mocht ontvangen, en steken opnieuw van wal:

Geachte heer Schneyderberg,

Uit het artikel "De Slegte koopt verzameling van 3000 bibliofiele uitgaven" in het Handelsblad van 14 November jongstleden vernam ik, dat zich in die verzameling ook uitgaven van mijn werk zouden bevinden.

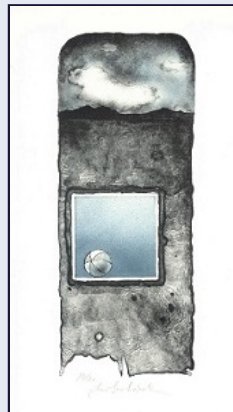
Ik zoude het zeer op prijs stellen indien U mij een opgave van die bibliofiele publicaties zoude willen verstrekken [...].

De reden is, dat mijn archief nog hiaten kent. In de loop der jaren ben ik titels kwijtgeraakt, en ik streef naar volledigheid.

Bovenstaande, perfect geformuleerde volzinnen uit de pen van Gerard Reve geven de situatie weer waarin ik mij November 1989 bevond: de aankondiging van de aankoop van een grote partij modern bibliofiel drukwerk had volop aandacht getrokken van pers [1], publiek, vakgenoten en schrijvend Nederland.

Na zo'n twaalf jaar veldwerk in het Haagse filiaal van de hier door de Volksschrijver aangeschreven Volksboekhandel, onderbroken door een blauwe maar leerzame maandag in Antwerpen, was mij kort daarvoor de dagelijkse leiding van het antiquariaat in de Amsterdamse Kalverstraat aangeboden.

Omdat ik mij had voorgenomen dit ingedutte instituut wat nieuw leven in te blazen kwam deze collectie precies op het juiste moment op mijn pad [2].

Verreweg de meeste aandacht voor deze door de Amsterdams/Amerikaanse boekbinder David Simaleavich bijeengebrachte verzameling [3] ging uit naar de exclusieve edities van bekende Nederlandse schrijvers als Willem Frederik Hermans, Hugo Claus, Cees Nooteboom, Jeroen Brouwers, Gerrit Komrij, Boudewijn Büch en Gerard Reve.

De aanwezigheid van zogenaamde roafdrukken in een collectie als deze was onvermijdelijk; iets dat Gerard Reve, die zoals bekend tegen dit fenomeen altijd fel van leer [4] trok, ook moet hebben gevoeld.

Ik besloot de uitdaging aan te gaan en open kaart te spelen, aan de ene kant uit nieuwsgierigheid naar Reves reactie, aan de andere kant in de overtuiging dat de Volksschrijver in zijn strijd tegen deze schijntollige piraterij volledig in zijn recht stond.

Dit was de reactie die ik van hem per brief, gedateerd 30 November 1989, ontving:

Veel dank voor Uw brief van 28 November jongstleden, waaruit ik helaas moet vernemen dat er inmiddels reeds vele bibliofiele uitgaven van de door U verworven collectie zijn omgezet [...].

Het stelde mij ten zeerste gerust, te vernemen dat U het verhandelen van piraten-edities onvoorwaardelijk afwijst en veroordeelt, en mij de in Uw collectie aangetroffen roafdrukken aanbiedt.

Omdat ik in verband met de filmpremière (De Avonden) ook mijn uitgever bezoek, moge ik U verzoeken Uw zending te willen adresseren naar [...].

Menigeen die ooit voor de taak heeft gestaan een brief van Gerard Reve te moeten beantwoorden zal het herkennen: die onbedwingbare neiging tot geforceerd taalgebruik, maar een onvoorwaardelijke veroordeling was in die wollige woordenbrei van mij niet terug te vinden en van een rechtstreeks aanbod was ook niet echt sprake.

Maar Gerard Reve had gesproken en zijn wil zou geschieden: ik zond hem een stapel zeer gevarieerd studentikoos drukwerk, een gebaar dat zich door de jaren heen ruimschoots terugbetaalde en mij een hoop gelazer heeft bespaard.

Een kort daarop ontvangen zoeklijst was aanleiding voor verdere correspondentie; niet zomaar een zoeklijst, natuurlijk, maar een met duiding:

[...] Van Collem is A. van Collem, ongeveer een tijdgenoot van Gorter. Ik kan mij hem vagelijk herinneren, want hij kwam wel bij ons thuis, toen ik nog heel klein was.

Hij was een groot dichter, nu ten onrechte vrijwel vergeten.

Afhandeling van opgespoorde werken ging meestal ook in Meesterlijke stijl, want:

Ik ben zeer geïnteresseerd in de bundel van [...].

Joop Schafthuizen, die vanmorgen voor enige tijd naar het Vaderland is afgereisd, zal zo spoedig mogelijk contact met U opnemen.

Naar menselijke berekening moet hij, na een verblijf van één dag in de grote stad Parijs, Vrijdagnamiddag vóór Pinksteren wederom in Schiedam zijn aangekomen.

U een gezegend Pinksterfeest wensend ben ik, met vriendelijke groet en hoogachting, Uw Gerard Reve

Geef toe: het had korter gekund.

Niet lang daarna konden de rollen worden omgedraaid en werd ik diverse keren in de gelegenheid gesteld - uiteraard onder regie van Joop Schafthuizen - om werk van de hand van de Volksschrijver aan te kopen en te verhandelen [5].

En geen flauwekul: met Joop was het altijd duidelijk, robuust en daardoor prima zaken doen.

Punt.

Hoogste tijd om de tweede hoofdrolspeler te introduceren: Boudewijn Maria Ignatius Büch!

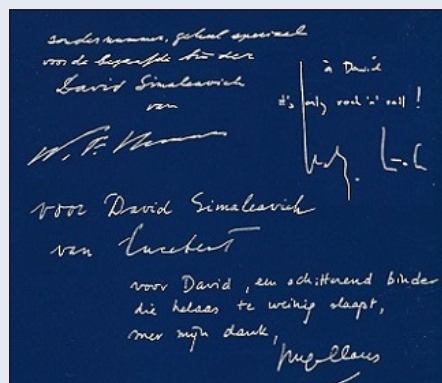
Boudewijn Büch, wiens werk in grote hoeveelheden in genoemde verzameling vertegenwoordigd was, bleek grote moeite met deze verkoop te hebben en was niet te beroerd zijn bezwaren in het openbaar te uiten: op 12 December 1989 verscheen in Het Parool een venijnig stukje van zijn hand met als kop OPRUIMING.

Toen ik onlangs een stukje in NRC Handelsblad las over de verkoop van David Simaleavitch' [sic] collectie werd ik kwaad en misselijk tegelijk [...].

Die hele moderne bibliofiele is tegenwoordig niet alleen windhandel, maar vooral ook louche geldmakerij, waar ik niets meer mee te maken wil hebben [...].

Omdat ik Boudewijn Büch, toen al een gearriveerd schrijver en media-persoonlijkheid, nog nauwelijks kende heb ik hem er niet op durven aanspreken.

Beetje rumour, gratis reclame, altijd goed, moet ik gedacht hebben.

Van 1 tot en met 3 maart 1990 werd een doorsnee van de collectie voor nieuwsgierig en koopgraag publiek gepresenteerd tijdens een beurs voor antiquaren in Amsterdam, waar ook de verkoopcatalogus **15 JAAR MODERNE BIBLIOFILIE** werd gepresenteerd.

Deze catalogus bevatte een nogal verrassende bijdrage: een fraai gedicht getiteld **MODERNE BIBLIOFILIE**, speciaal voor de gelegenheid geschreven door (jawel!) Boudewijn Büch.

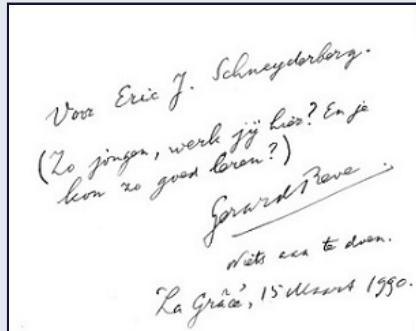
De reden waarom hij zijn bezwaren opzij schoof en op mijn verzoek inging is mij niet bekend, maar goed, een zekere mate van paradoxaal gedrag was Büch niet vreemd.

Hoort u mij klagen?

De reacties uit het vak liepen uiteen van "Een fris geluid" (Boekblad) tot "Deze unieke en schitterende collectie had iets beters verdiend" (De Boekenwereld), ik vermoed dat ze allebei wel ergens gelijk hadden.

Door Boudewijn gesigneerde exemplaren van de catalogus waren extra in trek en intussen had ik ook Gerard Reve gevraagd voor mij persoonlijk een exemplaar te signeren.

Dat deed hij, en wel op de volgende curieuze manier:

Voor Eric J. Schneeyderberg.
(Zo jinger, werk jij liss? En ja
kon zo goed leren?)
Gerard Reve
Niets aan te doen.
La Grèce, 15 maart 1990.

Een sterk uitgegrote en fraai ingelijste fotocopy van dit geschrift heeft jarenlang in de Kalverstraat boven mijn bureau gehangen; het heeft op veel mensen grote indruk gemaakt.

De onthulling van de achtergrond van deze mysterieuze opdracht zal uitlopen op een teleurstelling: Gerard Reve schreef simpelweg de titel over van het laatste item uit de catalogus, een plano gedrukt door Emile Puettmann, aartsvader der margedrukkers.

Maar dat **Niets aan te doen** verzoon hij er bij, dat dan weer wel.

Veel later zou blijken dat er wel degelijk "iets aan te doen" was, al kostte dat wat tijd en moeite.

Juist op het moment dat het rumour rond de verkoop [6] een beetje was weggeëbd verscheen op 13 oktober 1990 in Het Parool een paginagroot artikel van de hand van Boudewijn Büch met als kop HET MOET AFGELOPEN ZIJN!

Wat Büch precies te vertellen had in dit nogal klagerige stuk was niet echt duidelijk, maar hij refereerde in ieder geval aan het eerder genoemde artikeltje OPRUIMING, waarvan de slotregels overigens luiden:

Ik heb geen zin meer in die opgeblazen en louche wereld van het moderne boek. Daarom heb ik besloten om al mijn moderne bibliofilia weg te gooien.

Gewoon weg te smijten! Een verschrikkelijk besluit dat mij echter werd opgedrongen door mensen met dollartekens in hun ogen.

Dat weggooiden, dat geloofde niemand natuurlijk, hijzelf nog het minst.

Het resultaat van de daaropvolgende uitwisseling van plannen en ideeën tussen Boudewijn en mij is het beste weer te geven door middel van een tekst die hij mij een maand of tien later, op 20 augustus 1991, overhandigde ten behoeve van een boekwerkje dat ik inmiddels aan het samenstellen was.

Waarom verkoopt een mens op 42-jarige leeftijd zijn ongepubliceerde (handgeschreven) jeugdwerk, al zijn later werk in alle mogelijke stadia (manuscripten, typoscripten, drukproeven et cetera en grootste gedeelte van zijn collectie moderne bibliofilia?

Ofschoon men mij ongetwijfeld niet op mijn woord geloven zal, heeft geld niets met deze beslissing te maken.

Het heeft juist met het omgekeerde te maken: de weerzin die ik langzamerhand heb ontwikkeld tegen de prijsopdrijving van drukjes die vervaardigd zijn op kleine privé-persjes, tegen de pseudo-handel in moderne bibliofilia.

Na het nodige verdere geklaag in de inmiddels bekende stijl volgden de afsluitende woorden:

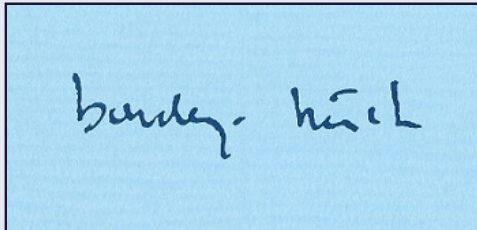
Van het geld dat deze verkoop op zal brengen koop ik ongetwijfeld een paar prachtige oude reisboeken [7].

De kasten leeg, het papier weer blank. Ik verheug me op de jaren van schrijverij die nog zullen komen.

Of, met andere woorden, zoals weergegeven in de rubriek De Achterkant van Büch in de toenmalige De Krant op Zondag van 8 september 1991:

Mijn literaire archief is nu weg en verkocht: in oktober zal antiquariaat de S. het aanbieden.

Blij dat ik van al die literaire rotzooi af ben. Denk er nu zelfs over mijn Reveana te verpatsen.

Op 15 Oktober 1991 zou NRC Handelsblad het bericht over deze verrassende actie op een iets sjiekere manier naar buiten brengen en melding maken van het verschijnen van de catalogus **DE LITERAIRE NALATENSCHAP VAN BOUDEWIJN BÜCH [8]**, met verwijzing naar het hierboven al deels geciteerde voorwoord.

Nu was het de beurt aan **GERRIT KOMRIJ**, wiens werken prominent en vaak met een persoonlijke opdracht aanwezig waren in Boudewijns collectie, om bezwaar aan te tekenen.

Zijn eerste reactie was verbazingwekkend perfect getimed: de volgende dag (!) doken in dezelfde krant in zijn wekelijkse rubriek Een en Ander, deze keer gewijd aan het vraagstuk "Hoe raak ik mijn boeken kwijt?", de volgende regels op:

Met het betere werk verblijdt men de antiquaren.

Met het mindere werk verblijdt men neef en nicht.

Met het verzamelde werk van Boudewijn Büch teistert men de vuilnisman.

Over Komrijs timing en Komrijs vuilnisman later veel meer, als u niet wilt wachten kunt u hier [alvast even poolshoogte](#) nemen.

Op 18 oktober 1991, in de wekelijkse rubriek RUMOER in de Volkskrant, werden Boudewijns acties relativerend tegen het licht gehouden en Komrijs commentaar nog even aangehaald ("Gerrit Komrij moest even trappen"), veel schoot de lezer er niet mee op.

De complete collectie staat beschreven in de zojuist verschenen catalogus van De Slegte, onder de titel 'De literaire nalatenschap van Boudewijn Büch'.
Daarin schrijft de auteur tot de verkoop van zijn werk te zijn overgegaan uit weerzin tegen de prijsopdrijving van 'biblioefie drupjes' van zijn werk, en de pseudo-handel in handschriften.

Op zinvolle wijze verslag doen over dergelijke zaken is niet voor iedereen weggelegd: had NRC Handelsblad het nog over "biblioefie drukjes", dankzij het ANP berichtten kort daarna vrijwel alle regionale kranten (inclusief AD en Het Parool) over "biblioefie drupjes" (met een P dus), deze term was ook diverse keren over de radio te horen.

Tot op de dag van vandaag word ik erg vrolijk van deze onbedoelde biblioefie incontinentie.

Boudewijn inmiddels, wederom in De Krant Op Zondag, 20/10/1991:

Ik hobbel inmiddels van affaire naar probleempje en van relletje naar ander gedoe [...].

Las in NRC Handelsblad dat Gerrit K. ook al boos op mij is.

Het wordt aardig stil op mijn Loo. Ga straks op bed in een goedkope detective liggen lezen."

Büch doelde hier onder meer op de heftige perikelen rond zijn vertrek bij uitgeverij De Arbeiderspers [9], iets dat gelukkig buiten de thematiek van deze verhaaltjes valt, het is allemaal al verwarrend genoeg.

Door al dit strijdgewoel dreigt Gerard Reve wel heel erg op de achtergrond te geraken, dat is niet de bedoeling, daarom volgt hier een kort verslag van een wonderlijke ontmoeting die rond die tijd had plaatsgevonden.

Zaterdag 5 Oktober 1991 rond 18.00 uur, op weg naar huis, zag ik in het wachtlokaal van NS-station Hilversum twee mannen zitten waarvan er een niet alleen erg op Gerard Reve leek maar dat uiteindelijk ook bleek te zijn.

Als reactie op mijn begroeting en overhandiging van mijn kanariegele visitekaartje slaakte de Volksschrijver de kreet **AHA!** om vervolgens op te staan, zijn hoed af te nemen, mij de hand te reiken en **Gezondheid en Goede reis** toe te wensen, waarna ik in licht verwonderde toestand verder huiswaarts ging.

Daar aangekomen opende ik het kleine pakketje dat in de loop van de dag bij mij was afgeleverd en dat ik al die tijd onder de arm had meege dragen: mijn eigen exemplaar van *De Avonden*, enkele maanden eerder door Gerard Reve van opdracht voorzien en teruggezonden, in de tussentijd fraai herbonden in halfperkament door David Simaleavich.

Achteraf begreep ik dat de Volksschrijver deze dag het eerste deel van de opnames van Gerard Reve *Leest De Avonden* achter de rug had, een marathon-uitzending die een maand later te beluisteren was via de VPRO radio.

Een bizarre ontmoeting, in alle opzichten, en wat dat **AHA!** precies inhield ben ik mij altijd blijven afvragen.

Voor wie het echt wil weten: in dat pakketje zaten ook een in halfperkament gebonden exemplaar van Boudewijns verzenbundel *Nohant* en een herbonden werkje van Gerrit Komrij.

Dat laatste boek zonder opdracht, die kwamen pas later binnen en ik heb ze allemaal nog, want een boek met opdracht van Gerrit wegdoen: daar komen ongelukken van.

Van 1 tot en met 3 November 1991 werd in een Haarlemse sporthal een antiquairebeurs gehouden, dezelfde locatie overigens waar exact 6 jaar eerder door Kunstzaal en Antiquariaat Joop Schafthuizen de brieven van Boudewijn Büch aan Gerard Reve van de hand werden gedaan.

Hier vond de presentatie plaats van Boudewijns collectie en werd de catalogus op grotere schaal verspreid.

Van dit hectisch gebeuren herinner ik me nog vier dingen:

A. Hoe Boudewijn Büch omringd door zes vitrines vol met eigen fabricaat wat catalogi zat te signeren, even kort een journalist van de lokale krant te woord stond en daarna de benen nam.

B. Hoe de mannen van het NOS journaal de gereedstaande camera's weer inpakten omdat de verslaggeefster met spoed naar een nóg belangrijker evenement werd geroepen.

C. Hoe ik Gerrit Komrij op veilige afstand zag rondscharrelen, mij en Boudewijns voormalige spulletjes compleet negerend.

D. Hoe blij ik was dat ik aan het einde van de laatste dag de boel weer kon inladen en naar huis kon, de buik vol van al dat biblioefie gedonder.

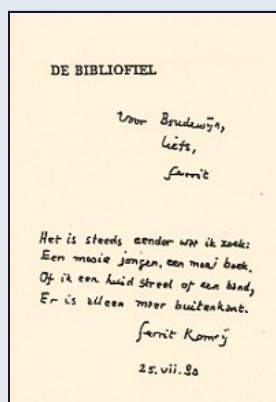
Wist ik veel dat het echte gedonder nog moest komen...

REVE 100 - BÜCH 75 - deel 2

Het biblioefie gedonder waar aan het eind van het eerste deel voor gewaarschuwd werd kon uiteraard maar van één kant komen: Gerrit Komrij.

Komrij was nog niet klaar met zijn acties tegen Boudewijn Büch, op 20 november 1991 brandde hij in *NRC Handelsblad* in zijn rubriek *Een en Ander* opnieuw los:

Büch heeft allang zijn bestaan van romantische pseudo-rebel met dichterlijk talent ingeruild voor dat van een geëxploiteerd televisieschaap [...] hij wenst gewoon alles, ook het onstoffelijke, verzilverd te zien.

Dat Büch zelf in de catalogus van De Slegte [...] beweert dat 'geld niets met deze beslissing te maken' heeft - och, Boudewijntje is, zoals iedereen weet die zijn werk een beetje kent, van zijn eerste leugen niet gebarsten.

Nee, het werd er niet gezelliger op.

Gelukkig wordt op dit moment - in de chronologie eind 1991 maar in werkelijkheid 32 jaar later - het schrijfproces opgevolgd door de ontvangst van een wonderlijk boekje; 10 maanden geleden uitgegeven maar uit laksheid nog niet eerder aangeschaft.

Het werkje **[10]** omvat een diep menselijke tekst van Gerrit Komrij over Boudewijn Büch, met een zes keer zo lang nawoord van de hand van Komrij's biograaf **[11]**.

Een dubbele garantie voor een objectief verhaal, wat kan er in hemelsnaam misgaan?

Welnu, [via deze omweg](#) kan ik u laten zien wat er zoal misgaat in dat boekje, zodat wij ons hier verder kunnen bezig houden met de minder vervelende zaken.

Op 22 februari 1992 verscheen in NRC Handelsblad een groot artikel over de in Nederland opkomende handel in handschriften, met als kop DE WAARDE VAN EEN BOODSCHAPPENBRIEFJE.

Een relevant stuk om desgewenst even [bij stil te staan](#).

De handel in Reveana (die bij mij nog even op stoom moest komen) kwam uiteraard prominent aan de orde, maar ook Büch en Komrij werden uitgebreid aan het woord gelaten over hun ervaringen met dit deel van de markt.

De kwalificatie "totaal onbeduidend" die Boudewijn in dit artikel over had voor zijn zojuist door mij op de markt gebrachte jeugdwerk had geen negatieve invloed op de verkoop, integendeel zelfs, maar het had wel iets anders tot gevolg:

Twee dagen later ontving ik een brief van een margedrukker uit het zuiden des lands waarin mijn begrip werd gevraagd voor het feit dat hij alsnog had besloten af te zien van het herdrukken van **VIJF GEDICHTEN**, Boudewijns onofficiële poëzie debuut uit 1967 (voor de *die hards*: zie catalogus nr. 1967/1).

Hij meende dat niemand gebaat zou zijn bij een drukje van iets dat "totaal onbeduidend" was. Gelijk had hij.

Het typoscript van de door de dichter licht herziene versie van dit bundeltje, inclusief gloedvolle verantwoording, ligt al ruim 30 jaar te schimmelen in mijn archief.

In het geval van Gerrit Komrij werkte het precies andersom: zijn verzencyclus **MIJN MINNAARS** uit 1964, in bovenstaand artikel door hem omschreven als "een puberale dus pedante poging tot poëzie van een paar pagina's", werd uiteindelijk wel fraai herdrukt, maar het originele handschrift dat in februari 1991 door een collega handelaar luid en duidelijk werd aangeboden bleef al die tijd onverkocht.

Het manuscript kwam op termijn door middel van een ruilhandeltje bij mij in de Kalverstraat terecht, waarna het in april 1993 voor net iets meer dan de helft van dat mythische bedrag dat maar blijft rondzingen **[12]** in de collectie van een verzamelaar belandde.

Komrij's verbouwereerde reactie op het bericht waarmee ik hem over deze verlate verkoop op de hoogte bracht behoort tot de hoogtepunten uit onze correspondentie **[13]**.

Nee, de handel in handschriften was in die tijd lang niet zo lucratief als werd voorgespiegeld en, ja: **fantasten** heb je altijd en overal.

Oplichters overigens ook, maar dat is weer een [ander verhaal](#) (een verhaal [zo triest](#) dat zelfs Boudewijn Buch het niet zou hebben kunnen verzinnen).

De correspondentie met Gerard Reve werd langzaam aan overgenomen door Joop Schafthuizen, die het al gauw over een geheel andere boeg gooide.

Hierdoor begon mijn eigen handel in "boodschappenbriefjes" steeds meer vorm te krijgen, iets dat de literaire roddelrubriek in Vrij Nederland, 17 oktober 1992, de volgende uitspraak ontlokte:

Onuitputtelijk blijkt de voorraad manuscripten, typoscripten, gesigeneerde eerste drukken en andere bibliothele lustobjecten rondom Gerard Reve die het Amsterdamse antiquariaat De Slegte boven water haalt.

In mijn alweer zevende catalogus **KALVERSTRAAT (CENTRUM)** die in september 1992 uitkwam is inderdaad een fors aantal fraaie handschriften en typoscripten van de Volksschrijver terug te vinden.

Deze catalogus bevatte overigens ook beschrijvingen van het complete archief van Phoenix Editions, de uitgeverij van David Simaleavich, met wiens collectie het voor mij in 1989 allemaal begon.

Begin februari 1993 berichtte een opvallend groot aantal dagbladen over de verkoop van een collectie Reveana, ik pik er eentje voor u uit.

'Reve-aansteker hier goedkoper'

In Het Parool van 4 februari 1993 verscheen een artikel met bovenstaande, licht marktbedervende kop, dat nogal curieus begint:

Van Dis zegt u? Sorry, maar wie is dat ook al weer?

Schrijver Gerard Reve reageert wat korzelig op het nieuws dat Adriaan van Dis zijn collectie Reviana heeft verkocht aan Boekhandel J. de Slegte in Amsterdam.

Ah, ik weet het weer. Adriaan van Dis, de grote schrijver!

Nadat de verslaggever zichzelf had vergewist van het feit er toch echt geen sprake was van ruzie tussen beide heren sluit de Volksschrijver af met:

Als de heer van Dis die spullen wil verkopen dan is dat zijn goed recht.

Maar als u het mij niet kwalijk neemt, ik lig nog in mijn kleine bedje en zou graag nog wat slapen.

Inderdaad kocht ik begin 1993, na bemiddeling van Boudewijn Büch, een niet bijster bijzondere collectie Reveana van schrijver/presentator Adriaan van Dis.

Van deze transactie herinner ik mij alleen nog dat ik zonder morren het nogal hoge bedrag dat werd gevraagd heb betaald en daarna via via kreeg te horen dat de heer van Dis zich tekort gedaan voelde.

De door Boudewijn op de inmiddels bekende warrige wijze ingeleide catalogus **DE REVE-COLLECTIE VAN ADRIAAN VAN DIS** was aanleiding voor mijn eerste en gelukkig ook laatste conflict met Gerard Reve en Joop Schafthuizen.

Tijdschrift De Boekenwereld, 9 februari 1993, wist het euvel (voor hun doen) vrij komisch samen te vatten:

Ook de Meester zelf heeft, blijkens een rood inlegvel, geholpen; hierdoor is er een [...] nieuw Reveanum ontstaan.

Hij maakte er de catalogant op attent dat opname van bepaalde citaten uit brieven een dreigende schending van het auteursrecht inhielden.

Deze incriminerende pagina's zijn er dan ook uitgeknipt.

Is op dit idee, zo een opvallende catalogus te maken, het auteursrecht niet van toepassing?

Was ik inmiddels zelf onbedoeld roofdrukker geworden?

Dat niet alleen, ik had het in mijn overmoed nog veel bonter gemaakt:

Een kalme Gerard Reve en een razende Joop Schafthuizen hadden mij kort daarvoor bij toerbeurt telefonisch het (zeer terechte) verwijt gemaakt dat ik bij het afbeelden van een brief [14] van Reve aan Van Dis verzuimd had het toenmalig Schiedamse woonadres af te dekken.

Ach ja, er zijn van die dingen die je minstens één keer in je leven moet hebben meegemaakt, ruzie met Joop is daar een heel goed voorbeeld van.

Hoe dan ook: het incident werd gauw vergeten, er waren mooie dingen in aantocht.

Op 13 december 1993 publiceerde NRC Handelsblad een artikel met als ondertitel PROFIEL VAN DE REVEANEN, dat begon met de volgende uitspraak van Boudewijn Büch:

Wat hij ook uithaalt, hij blijft de grootste Nederlandse prozaschrijver van deze eeuw.

Mijn in dit stuk verwerkte uiteenzetting over het verzamelen van Reveana werd door diezelfde Boudewijn Büch minzaam weggezet als "The Poor Man's Bibliophilia".

In hetzelfde artikel werd melding gemaakt van het feit dat Boudewijn zojuist twee van de drie

gedichten had voltooid waarmee hij "de 70e verjaardag van Reve, morgen, kracht bij zet".

In de vroege ochtend van 15 december vond ik alle drie de verzen in mijn faxmachine, met het verzoek contact op te nemen met een Meesterdrukker waar hij - als dichter - en ik - als initiatiefnemer - een voorkeur voor hadden.

De resultaten zouden nog een maand of tien op zich laten wachten.

En kijk, je let even niet op en het is weer zover:

the blue poet strikes again...!

Onder het motto **THE BLUE POET STRIKES AGAIN** werd in mijn in maart 1994 verschenen **CATALOGUS 10** een nieuwe collectie handschriften, typoscripten, proefdrukken en andere zaken uit het archief van Boudewijn Büch aangeboden, iets dat door de Volkskrant subtiel maar adequaat werd omschreven als:

De gevolgen van de gemakkelijke opruimwoede die Boudewijn Büch permanent lijkt te beheersen.

Deze opruimwoede werd door Boudewijn en ondergetekende bij mij in de Kalverstraat doorgenomen met een journaliste van Het Parool, die het verslag op 18 maart 1994 paginagroot in haar krant wist te krijgen onder de kop DE VERZAMELAAR VERZAMELD, een pakkende titel die ik jaren later nog eens zou "lenen" voor mijn allerlaatste Büch-catalogus.

Ach die rommel, ik had het staan in een bananendoos.

Ik heb de inhoud van die doos, omdat hij niet achterop mijn fiets paste in twee plastic zakken geflikkerd en de hele zoi hier naartoe gebracht.

En die catalogus, ik wil het niet zien, ik word er beroerd van.

Normaal gesproken zouden dergelijke kreten desastreus zijn geweest voor de verkoopresultaten, in het geval van Boudewijn niet; het leek alsof mijn klanten niet anders van hem verwachtten.

Het is toch godgeklaagd dat er voor iets van mij meer betaald wordt dan voor een gesigneerde eerste druk van De Avonden van Reve?

Dat is toch een absurde tragiek?

In dit wonderlijke interview, u zou het eigenlijk eens [moeten nalezen](#), wordt overigens ook voor het eerst melding gemaakt van een ander project waar tussen de bedrijven door hard aan gewerkt werd: **DE VERZAMELDE GEDICHTEN VAN BOUDEWIJN BUCH.**

De bundel zou uiteindelijk eind 1995 verschijnen, maar wel in geheel andere vorm dan beide geïnterviewden op dat moment voor ogen hadden [15].

Catalogus 10 bevatte overigens ook zo'n 70 boeken van diverse schrijvers met opdrachten aan **JOHAN POLAK**, waaronder een aantal van Boudewijn Büch.

Dit leverde opdrachten op als **voor mijn beschermheer** en **à Johan, in liefde bloeyende**.

De illustratie op het omslag van deze catalogus werd speciaal voor de gelegenheid vervaardigd door de graficus Joost Veerkamp, die het gebruiksrecht korte tijd later doorverkocht aan Athenaeum Boekhandel t.g.v. het 25-jarig bestaan.

Ik vraag me af of het sjeke Athenaeum, opgericht door Johan Polak, besepte dat het met een afdankertje van De Slegte van doen had...

Over de classicus/uitgever/collectie-nieuwsgier Johan Polak is alles al gezegd en geschreven; ik heb hem leren kennen als een stijlvolle, hoffelijke, humorvolle man die er eigenaardige aankoopmethodes op nahield.

Want hoewel Johan (klemtoon op de tweede lettergreep) een groot liefhebber was van het werk van Boudewijn Büch en Gerrit Komrij, kocht hij nooit iets voor zichzelf, hij "bemiddelde" altijd voor "een Amerikaanse relatie".

In onze eind 1991 gevoerde correspondentie stonden opmerkingen als:

Beste Eric, waarde collega,

De aanbieding is al naar Amerika gefaxt, maar antwoord kan een poos uitblijven.

De desbetreffende verzamelaar is oud, lastig en heel precies, wat wij zouden noemen: "moeilijk".

In het boek van Komrij is hij erg geïnteresseerd, de luxe Capriccio.

Als er weer eens een koop was gesloten las ik dingen als:

Ik hoop dat je mij de 'Büchiana' wilt komen brengen bij een kopje thee, desgewenst opnieuw met een gebakje.

Misschien zondig ik die keer mee om de mooie aanwinsten te vieren!

Zo een kleine onderbreking van het vele werk dat iedere dag gedaan moet worden, inspireert mij erg en nieuwe dingen te horen van en uit de omgeving van het antiquariaat, wat zou mij liever zijn?

Nee, tijdens mijn bezoeken aan de Keizersgracht ben ik nooit in de bibliotheek geweest, wij dronken thee en aten gebak in de keuken.

Goed, jij mag deze keer gebakjes meenemen, maar het hoeft echt niet!

Ik ben overigens gedieteed: geen drup liqueur of alcohol en geen vette crème, maar slagroom mag weer wel, waarom? De hemel zal het weten!

En wij converseerden.

Over het vak.

Over Boudewijn Büch en over Gerard Reve.

REVE 100 - BÜCH 75 - deel 3

In oktober 1994 verscheen onder het aegis Sub Signo Libelli een smaakvol in violet en zwart gedrukt bibliofiel werkje waarvan het colofon onder meer het volgende meldt:

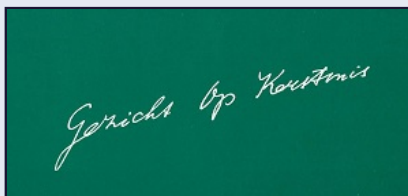
Drie Reve-gedichten van Boudewijn Büch werd in december 1993 geschreven ter gelegenheid van Gerard Reves zeventigste verjaardag en des zangers vijfenveertigste.

Boudewijns al eerder aangekondigde hommage aan de Volksschrijver, een boekje waarover een paar hardnekkige misverstanden [16] [17] de ronde doen, was met enige vertraging gereed gekomen.

Omdat een feestelijke overhandiging niet tot de mogelijkheden behoorde kreeg Gerard Reve zijn exemplaar per post toegestuurd.

Niet geheel tegen de verwachting in bleef een reactie uit.

DRIE REVE-GEDICHTEN vormde een passend en waardig sluitstuk van de langverwachte publicatie die ik december 1994 kon laten verschijnen onder de titel:

GEZICHT OP KERSTMIS, een catalogus met bijzondere werken van GERARD REVE, waarin opgenomen DE REVE-COLLECTIE VAN BOUDEWIJN BÜCH.

Het PAROOL

Waren Büch en Reve gisteren niet jarig ?

Bovenstaande kop sierde het artikel in Het Parool van 15 december 1994 waarin **GEZICHT OP KERSTMIS**, mijn eigen Bibliofilele Hoogtepunt op [spectaculaire](#) wijze werd aangekondigd:

Boudewijn Büch heeft weer een kastje omgekeerd en de Slegte verklaart december tot Reve-maand.

En verder?

Reve-moeheid.....

Büch-slijtage.....

De bibliofile een beetje beu **[21]**.

En niet onterecht: je kunt niet aan de gang blijven met de fratsen van die twee.

Toen niet en nu niet.

Tijd om af te ronden.

De contacten met Boudewijn Büch bleven intensief als voorheen **[22]**, de afstand tot Gerard Reve - hoewel inmiddels zo'n 900 kilometer deze kant op geschoven - werd daarentegen groter en groter.

En zo hoorde het natuurlijk ook.

Het laatste persoonlijke levensteken dat ik van Gerard Reve mocht ontvangen was een gesigneerd exemplaar van de in 1994 verschenen herziene editie van zijn Brieven aan Josine M.

Voor Eric Schnegdorberg,
met veel goede wensen.
Gerard Reve
Utrecht - Zulte, 23 November 1994.

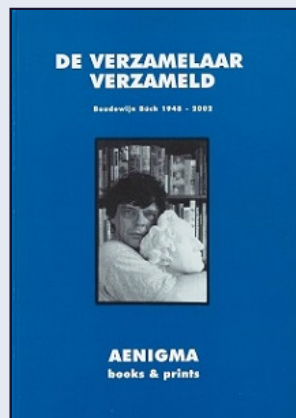
Een dertien-in-een-dozijn opdracht, daar ben ik mij van bewust, maar wel een met een zeer opmerkelijke datering: **23 november** 1994.

Op **23 november** 2002 zou Boudewijn Büch komen te overlijden.

Het laatste directe contact dat Reve van mijn kant heeft ervaren was de ontvangst van de bestelling uit de catalogus Gezicht op Kerstmis: een keurig exemplaar van het grammofoonplaatje **IK BAK ZE BRUINER**.

Ik had me geen mooiere afsluiting van de correspondentie kunnen wensen.

De laatste keer dat ik Boudewijn in levenden lijve zag was op zaterdag 2 november 2002, tijdens het inladen van een aantal dozen met boeken en handschriften vanuit zijn huis aan de Keizersgracht.

De resultaten van deze allerlaatste ontmoeting zijn terug te vinden in mijn in maart 2003 verschenen catalogus **DE VERZAMELAAR VERZAMELD**.

Ironisch genoeg was het overlijden van Boudewijn aanleiding voor hernieuwd contact met Huize Reve.

Joop Schafthuizen reageerde tot mijn opluchting zeer positief op de ontvangst van het hem kort voor

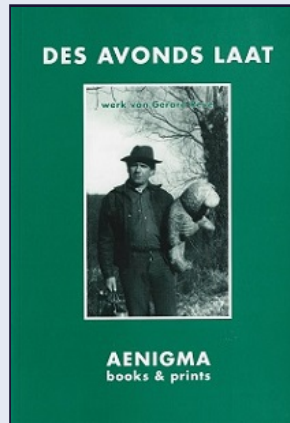
14 december toegezonden exemplaar van Gekke Jongen, Wijze Man, een boekje dat ik niet had kunnen of willen schrijven als Boudewijn op dat moment nog in leven zou zijn geweest.

Een bezoek aan de voormalige dokterswoning te Machelen aan de Leie, juli 2004, stelde mij in staat om nog één keer een bijzondere catalogus samen te stellen met werk van Gerard Reve.

In deze catalogus was ruimte gereserveerd voor de aankondiging van een door mij te verzorgen publicatie van enkele bijzondere **brieven van Gerard Reve aan Boudewijn Büch**, een bibliofiel project waarvoor in september 2004 de manuscripten waren aangekocht en de contracten ondertekend.

Als gevolg van enkele onvoorziene obstakels is in goed overleg besloten de editie uiteindelijk niet te realiseren.

Verdere details over de achtergrond van deze uit de archieven van de Volksschrijver opgediepte brieven - een even verrassend als gecompliceerd verhaal - worden op een later moment hier [uit de doeken](#) gedaan.

Mijn in december 2004 verschenen catalogus **DES AVONDS LAAT** bevatte naast beschrijvingen van vele boeken, manuscripten en andere zaken van de hand van Gerard Reve ook een afdeling gewijd aan meerdere áán de Volksschrijver gerichte brieven.

Het boekwerkje wordt afgesloten door een tot dan toe ongepubliceerd fragment, 12 pagina's in druk, uit de oerversie van Reves korte roman De Stille Vriend uit 1984.

In dit op zichzelf staande fragment speelt het (zwart) reizen per trein een belangrijke rol, leest u op uw gemak de volgende prachtige regels:

Het landschap bij nacht is een eindeloos afgerolde, langwerpige prent van de vergeefsheid van het menselijk bestaan.

Al die perrons van vooral de kleine stations, de verlaten stationspleintjes en 'hoofdstraten', het laboratoriumlicht, de rose rechthoeken van lampschijnsel achter gordijntjes van huisjes waarvan de eigenaars en bewoners jaren lang krom hebben gelegen om ze te kunnen kopen, vol hoop voor hun opgroeiende kinderen [...].

En, altijd, de onvermijdelijke gedachte, neen, zekerheid, dat in bijna elk van die stadjes en gehuchtjes, op één armoedig zolderkamertje, net zulk een jongetje woonde als ik, dat met mij mede zoude willen gaan, voor goed...

Maar die, indien hij, door een bevel in een droomgezicht gedreven, naar het station zoude komen, zulks te vergeefs zoude doen, want de trein zoude in dat gat niet eens stoppen, doch, zonder vaart te minderen, met honend gefluit onder de stationskap door stormen.

Gerard Reve en treinen, iemand zou er een boek over moeten schrijven.

Met de wonderlijke ontmoeting met de Volksschrijver op station Hilversum in gedachten sluit ik af met de woorden **Gezondheid! Goede reis!**

Eric Schneyderberg - december 2023

NOTEN

[1]

De hoeveelheid publiciteit rond deze aankoop was verbazend groot: NRC Handelsblad bracht het letterlijk als voorpaginanieuws, de andere grote kranten volgden in iets bescheidener mate.

Zoveel aandacht voor iets dat met "het boek" of "de literatuur" te maken heeft is heden ten dage niet meer voor te stellen.

De hoogte van de aankoopprijs van 200.000 gulden zou een rol gespeeld kunnen hebben, al waren dergelijke bedragen niet ongebruikelijk op het gebied van het antiquarische boek.

[2]

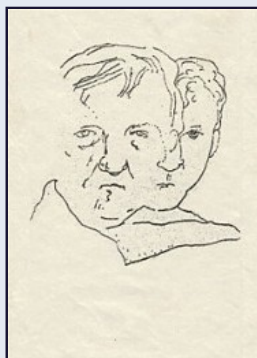
Wonderlijk genoeg wordt in het boek De Geschiedenis van de Nederlandse Bibliofilie van P.J. Buijnsters (Nijmegen, van Tilt, 2010) de suggestie gewekt dat deze collectie door mijn voorganger zou zijn aangekocht om mij "in het zadel te helpen".

Ach, was dat maar waar geweest, ik heb mijn nek ver moeten uitsteken en het had niet veel gescheeld of deze eerste grote aankoop was gelijk mijn laatste geweest...

[3]

De in de collectie vertegenwoordigde private presses waren onder meer Sub Signo Libelli, Regulierenpers, In de Bonnefant, AMO, Hein Elferink, Avalon Pers, Ser J.L. Prop, Exponent, Slofpers en de Literaire Loodgieters.

Bovendien had Simaleavich bindwerk verricht ten behoeve van diverse luxe edities van grotere uitgeverijen als de Arbeiderspers en de Bezige Bij. Naast de al genoemde schrijvers was er ook werk aanwezig van meer klassieke auteurs als Louis Couperus en J.H. Leopold en van bekende of minder bekende buitenlandse auteurs als Arthur Rimbaud, K.P. Kavafis en James Purdy.

Niet zelden waren deze edities voorzien van fraaie originele grafiek van bekende of minder bekende kunstenaars.

Het feit dat de binder meer dan eens zijn eigen exemplaren extra luxe uitvoerde en/of door de auteur of illustrator van opdrachten liet voorzien maakte de collectie extra aantrekkelijk.

Reves opmerking ***Ik streef naar volledigheid*** was hier zeker ook van toepassing.

[4]

Dat het Reve menens was bleek bijvoorbeeld uit de strafzaak die hij in 1984 aanspande tegen André Swertz (de aardigste antiquaar van Nederland) wegens het in de verkoop brengen van een roefdruk.

In 2011, na de dood van Reve, spande Joop Schafthuizen een kort geding aan tegen de Openbare Bibliotheek Amsterdam, dit naar aanleiding van een aangekondigde tentoonstelling van diverse ongeautoriseerde werken.

Beide zaken werden in het voordeel van de eisers beslist, maar al eerder werden enkele zaken geschikt voordat deze voor kwamen.

[5]

DIENSTMEDEDELING: Het herhaaldelijk gebruik van de persoonlijke en bezittelijke voornaamwoorden "ik" "mij" en "mijn" is natuurlijk niet altijd op zijn plaats: ik handelde niet op persoonlijke titel maar in naam van een bedrijf.

Hoe verantwoordelijk ik ook met de spulletjes dacht om te gaan, ze waren niet mijn eigendom en de kosten/opbrengsten kwamen uiteraard ten bate/ten goede van de firma.

Mooi weer spelen met andermans centen? Tja, het is me wel vaker verweten.

Had ik nog andere dingen te doen en te regelen? Jawel, meer dan genoeg, maar dit lijkt me niet de plek om daarop in te gaan.

[6]

David Simaleavich had zich inmiddels verklaard d.m.v een interview in Boek en Band, het vakblad voor boekbinders (december 1989).

In 1991 zou hij nog een subtiele schimpscheut geven in de vorm van de uitgave *Bridges to Burn, Crosses to Bear*, een op cassetteband ingesproken tekst, door hemzelf uitgegeven onder het aegis Dirty Trix.

In het bijgeleverde boekwerkje wordt Boudewijn Büch bedankt voor zijn "*warmth and understanding*".

[7]

In een eerdere versie die ik onder ogen kreeg stond: *een paar prachtige oude reisboeken van auteurs die een stuk méér geleefd hebben en beter schreven dan ik*.

Ieder ander zou hier "da's niet zo moeilijk" aan toegevoegd hebben, maar ik doe dat niet.

[8]

Voor de goede orde: Boudewijn had geen enkele bemoeienis met deze catalogus, niet met de inhoud, niet met de vormgeving, niet met de (ironisch bedoelde) titel.

Je zoekt het maar uit, ik ben d'r van af, zei hij.

Dat het hem niet om geld ging is iets dat ik hier nogmaals kan beamen.

Men dient zich wel te realiseren dat het op dat moment nog maar de vraag was of "de markt" een dergelijke hoeveelheid materiaal van één auteur aan zou kunnen; dat risico was ingecalculleerd.

[9]

Het Parool publiceerde in september 1991 een paginagroot artikel van Büchs hand waarin hij voormalig AP-directeur Theo Sontrop met de grond gelijk maakte.

Als gevolg hiervan verkocht Sontrop de boeken die hij door de jaren heen, voorzien van opdrachten, van Boudewijn had ontvangen.

Het feit dat ook Gerrit Komrij in het openbaar werd verdacht van het op transport zetten van werken van Boudewijn Büch maakte de chaos voor het literaire journaal compleet, de diverse berichten en columns zijn nog steeds een feest om te lezen.

[10]

Gerrit Komrij. PRAATJES, met een nawoord door Arie Pos (Leidschendam, Büchmania, 2022), het betreft een separate herdruk over 4 pagina's van een tekst uit de bundel DEMONEN (Amsterdam, Bezige Bij, 2003), het 27 pagina's tellende nawoord draagt de titel *Bou en Ger, een mooie vriendschap die verzuurde*.

[11]

Eens biograaf, altijd biograaf, overal biograaf, ook waar het *side projects* aangaat.

Geloofwaardigheid voorop, dat is mijn mening.

[12]

Gerrit Komrij in Een en Ander, NRC Handelsblad, 4 maart 1992:

Twaalfduizend gulden! Het is vele malen meer dan ik mijn hele leven met verzenmaken heb verdiend.

[13]

Gerrit Komrij in een faxbericht aan ondergetekende, 23 april 1993:

Inderdaad wist ik niet dat het manuscript [...] van dat jeugdgedicht in uw bezit is.

Mij was verteld dat het [...] verkocht was aan een wat oudere man met enige spaarcenten en niet direct geïnteresseerd in literatuur [...].

Laten we alleen hopen dat het goed terecht komt - bij een jongere man, bijvoorbeeld, zonder spaarcenten en hevig geïnteresseerd in literatuur.

In februari 1996 kon ik van een derde partij het manuscript van Komrij's verzenbundel **CAPRICCIO** aankopen, Gerrit was zo aardig om belangeloos een begeleidend tekstje te schrijven:

Het is met grote ontroering dat ik hierbij het kladschrift/manuscript van Capriccio terugzie. In mijn gedachten waren het ~~alleen~~ ^{onmiddellijk} solide regels, maar hier zie ik hoeveel hartebleed ~~er~~ ^{er nog} door het marmer heen kroop. Moge het levenspad van de bezitter dezes met rozenbladeren bestrooid zijn!

Het is met grote ontroering dat ik hierbij het kladschrift/manuscript van Capriccio terugzie.

In mijn gedachten waren het onmiddellijk solide regels, maar hier zie ik hoeveel hartebleed er nog door het marmer heen kroop.

Moge het levenspad van de bezitter dezes met rozenbladeren bestrooid zijn!

Capriccio is geschreven - zoals alles wat ik destijds schreef - op bladen uit een Hema kladblok (inmiddels door een specialist ontzuurd heb ik begrepen).

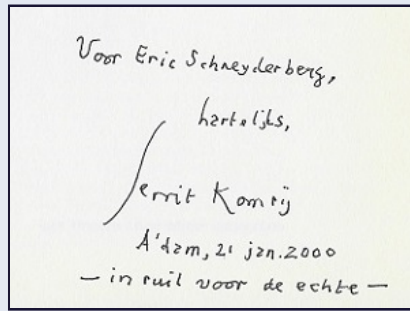
Deze regels zijn geschreven op een vel Hema papier, 100 vel à 4,95 nu 3,-, "chloorvrij en gebleekt".

De tijd schrijdt voort.

Gerrit komrij, u ziet het zelf, wist overal poëzie van te maken.

Ontzuurd of niet, het bleek uiteindelijk een hele klus om dat ding aan de man te brengen.

Maar de handel in Komrijana trok aan: in mijn catalogus **PEPER EN ZOUT** uit februari 1998 heb ik een groot aantal rechtstreeks uit Portugal overgewaaid zaken kunnen opnemen, waaronder het 162 pagina's tellende (en zoals Gerrit mij verzekerde enige echte originele) manuscript van Komrij's fameuze toneelstuk **HET CHEMISCH HUWELIJK** uit 1982.

Aan al deze handel (en ruilhandel) kwam een eind op het moment dat Gerrit [in de gaten](#) kreeg dat ik niet van witbier hield en ook postuum loyaal bleef aan "onze wederzijdse vriend".

[14]

Gesneuveld citaat uit de bewuste brief van Reve aan van Dis, 28 april 1985:

[...] maar verder moet het noch doorgestoken kaart, noch 'inmaken' van de gast zijn.

Politiek, ethiek, kunsthistorische opvattingen, apartheid, kookkunst, paardenpsychologie, strafrecht, vloerverwarming, over elk van die onderwerpen wil ik wel in een gehele reeks uitzendingen - één onderwerp per uitzending - tegen passende vergoeding praten.

Maar geen verbroekeling alstublieft.

[15]

Ik realiseer me gelukkig net op tijd dat ik me de moeite van verdere uitleg kan besparen omdat iedereen dat boek (inclusief de noodzakelijke [Duffelse Beren](#)) alweer vergeten schijnt te zijn.

En dat is misschien maar goed ook.

Het hele boek?

Nee, niet het hele boek natuurlijk, dat verrekte erratum-velletje wordt nog zeer regelmatig in herinnering gebracht.

Het meest besproken erratum uit de geschiedenis van de moderne Nederlandse letteren, een zef fout in de eerste regel van het eerste vers: als het niet was bijgevoegd zou het niemand zijn opgevallen.

Over het "verzamelen" van gedichten gesproken: hoe zou het toch zijn met de persoon die nu al zo'n 21 jaar lang de kopij voor Boudewijns nooit uitgebrachte verzenbundel [Rimbaud, Rimbaud](#) achterhoudt?

[16]

Er is al een tijd een boekje in omloop getiteld Pakhuis Büch, waarin met stelligheid wordt beweerd dat Boudewijn "de constructie" om met mij in zee te gaan "had bedacht" voor "een zo groot mogelijk geldelijk gewin."

Ingefluisterd? Zelf verzonnen? Maakt niet uit, het is onzin.

Het initiatief voor Drie Reve-gedichten kwam vanuit de Kalverstraat, Boudewijn vond het een aardig idee en Ger Kleis was graag bereid om het werkje te drukken.

Na goedkeuring van het ontwerp en (onder protest, want toch wel heel lelijk) bandontwerp werden afspraken gemaakt over de verdeling van de oplage, prijsstelling en datum van uitgifte.

Het feit dat de drukker zijn deel van de oplage eerder aanbood dan de bedoeling was maakte Boudewijn zo giftig dat hij besloot alle andere exemplaren te voorzien van een bijlage met daarin een vierde gedicht, dit "als waarschuwing en strenge straf voor meesterdrukker K".

Voor de goede orde: Boudewijn heeft voor dit project geen enkele geldelijk vergoeding gevraagd of gekregen, zijn aandeel in de "winst" bestond uit 3 exemplaren van het boek, een luxe en twee reguliere, om precies te zijn.

Ook voor zijn medewerking aan andere luxe edities die ik van werk van hem heb mogen uitbrengen, zoals de **Verzamelde Gedichten** (1995), zijn **Een Boekenkast op Reis** (1999) en **De Goethe-Industrie** (2002) kreeg hij niet betaald.

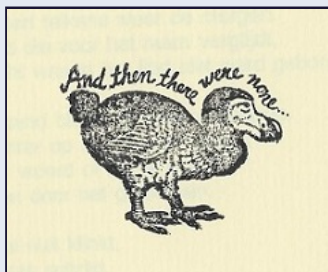
[17]

Voor de bezitters van het kleinood: de bijlage werd door Boudewijn vervaardigd in een oplage van 45 stuks, waarvan 25 met het vers in handschrift, alle door hem voorzien van een doorlopende nummering.

De dichter had zich echter niet gerealiseerd dat de nummers onderling waren verdeeld en de reeks daardoor onderbroken was.

In de om die reden gefabriceerde corrigerende "Mededeling aan vijftienveertig poëzie liefhebbers" sloop wéér een fout: hij was vergeten de nummers van zijn eigen exemplaren in de reeks op te nemen, zo werden er dus maar 42 benoemd.

We hebben het maar zo gelaten, want toegegeven: het was allemaal al potsierlijk genoeg.

Wat die extra handgeschreven regels **Dit is papier / dat ik ontsier** betreft: deze slogan had Boudewijn toen net verzonnen, hij was er zo trots op dat een tijd lang bij mij geen boek of blaadje meer veilig was....

Er zijn minstens twee exemplaren van het Gerrit Komrijs De Bibliofiel in omloop waar deze regels in neergekrabbeld staan. Nee, dit is geen grap.

Reves exemplaar van deze bijlage, met gesigneerde opdracht **Voor G.K. v/h Reve - niet afgehaald**, ligt na al die jaren nog steeds voor hem klaar.

[18]

Net als vele andere hier aangehaalde artikelen is dit stuk via [delpher](#) prima terug te lezen.

Een maand voor zijn plotselinge dood kocht Boudewijn Büch dit bijzondere exemplaar, dat al die tijd onverkocht bij mij op de plank was blijven staan, terug.

In 2004 was ik in de gelegenheid ook de dankbrief die Presser, Reves voormalige geschiedenisleraar aan het Vossius Gymnasium te Amsterdam, naar aanleiding van de ontvangst van het exemplaar schreef te verhandelen.

Een jaar later werden boek en brief weer bijeengebracht, voor zover ik weet zijn ze dat nog steeds. Een mooie gedachte.

[19]

Over deze correspondentie is het een en ander te doen geweest.

Maar de allerbeste quote, te vinden in Reves brief aan Büch van 28 november 1984, heb ik nog nooit ergens terug gezien:

Toen mijn broer ouder was dan ik, en op het Gymnasium Latijns leerde, gebruikte hij stiekem een goedkope Duitse vertaling van Homerus, van Tauchnitz Verlag, geloof ik, krantenpapier en okeren koeverture omslag.

Het boekje heette HOMERS GESÄNGE, maar omdat ik (zoveel jonger) nog niet vertrouwd was met de gotiese letter las ik SOMERS GEFANGE (ZOMERS GEVANGEN), welke titel bij deze van mij is, en gekleemd, denk daaraan.

[20]

Zomaar een fragment uit deze transcriptie, waaruit maar weer eens blijkt dat de Volksschrijver van alle markten thuis was:

Tegenwoordig zijn de omslagen zo dat een buitenlander niet kan zien wie de auteur is en wat de titel is.

Dan komt er iets bij de Bezige Bij uit en dat heet Bleekers Zomer van Mensje van Keulen. Ik denk Bleekers Zomer is wel een mooi pseudoniem en Mensje Van Keulen. Ja, natuurlijk, een eenzaam mens, een kleine zandkorrel in een grote wereld.

Ik wist niet beter, maar je kon het ook niet zien aan de typografie. Of het is verticaal, of het staat op zijn kop, je moet het boek op zijn kop houden, of op je hoofd leggen.

En onbegrijpelijke, verschrikkelijke dingen komen daaruit.

Maar ik heb gezegd: gewoon de naam, de titel, een contrasterende kleur, achter op een foto uit de periode dat ik het boek schreef; en wel zo dat de mensen die de winkel binnenkomen aan het einde van de winkel het boek kunnen zien liggen.

En dat ze het kunnen herkennen als een boek van mij, begrijp je?

Als je koffie hebt en er staat op Koffie Van de Gekroonde Moor en er staan 2 Moren op met een pijp en een ton in het midden (je kent het wel, West-Indische chocolade om te eten) en die koffie is goed, dan koop je ook die thee.

Dat is dan hetzelfde embleem, alleen misschien een ander kleurcontrast. En ook de chocola koop je dan.

Dus ik voer dat bepaalde ontwerp.

En dan komt het volgende boek uit en iedereen kan zien dat het een boek is van Gerard Reve.

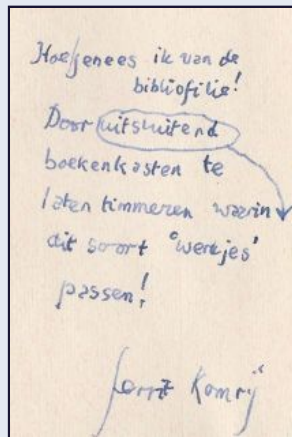
Van de in 2016 naar buiten gebrachte citaten uit het interview werd er eentje in korte tijd erg populair: die van de Panorama's.

Tijdens de voorbereidingen voor deze stukjes stuitte ik in mijn archief op een onbekende, door Gerard Reve op 14 april 1982 opgestelde brief aan een bevriend echtpaar, en las tot mijn verbazing de volgende passage:

Ik leef in de vreze van het Oordeel [...].

Kijk, als ik daar aankom kan hij zeggen: 'Je hebt dit en dat gedaan, veel kwaads en niet zo heel veel goeds, dus zus en zo zijn je lot en je volgende taak en bestaan'.

Maar wat als hij zegt: 'Ik ken jou helemaal niet', en mij in alle eeuwigheid in een wachtkamer met oude Panorama's laat zitten?

[21]

De oplossing van al uw problemen: Aldus [Gerrit Komrij](#) in mijn in slangenleer gebonden exemplaar van zijn boekje **De Bibliofiel** (Rotterdam, Bébert, 1980), formaat: 11,5 x 7 cm.

[22]

Diezelfde intensiviteit was overigens aanleiding voor een half jaar durend "dipje" in de omgang, uitgerekend in 2001, het allereerste jaar van het bestaan van AENIGMA.

AENIGMA books & prints was de nieuwe onderneming waarin ik mij (nog steeds in dienst bij dezelfde Broodheer, ik zeg het er maar even bij) vanuit het hart van het Amsterdamse Spiegelkwartier kon toelaggen op andere delen van de markt.

Als klant en onbezoldigd PR-man was Boudewijn Büch hierin een grote rol toebedeeld.

Het zou allemaal heel anders lopen.

Voor Boudewijn in 2002, voor de zaak zo'n vijf jaar later, maar mocht het u interesseren: ik heb het allemaal [overleefd](#).

Zo, nu is het wel weer even genoeg, bij een volgende gelegenheid weer nieuwe verhaaltjes.

[terug naar huis](#)

[contact!](#)